

Reakce jednotlivých vlád EU na energetickou krizi

I. U priority číslo jedna vláda selhala

Zhruba od léta minulého roku dochází k závažnému růstu cen energií – elektřiny, tepla i plynu. **Odborníci se shodují, že příčiny jsou komplexní.** Zmiňovány jsou zejména nepovedená evropská klimatická politika včetně nerealistických časových očekávání odklonu od uhlí a jádra, rychlý přechod k obnovitelným zdrojům, které jsou považovány za nestabilní kvůli svému slabému výkonu. Nejčastěji je však zmiňován nefunkční systém emisních povolenek, který se stal obětí spekulantů. Ale také další faktory jako rychlé zotavení evropského hospodářství po covidové pandemii a s tím související zvýšená poptávka po energiích, odkládání zprovoznění plynovodu Nordstream 2 nebo vzestup elektromobility.

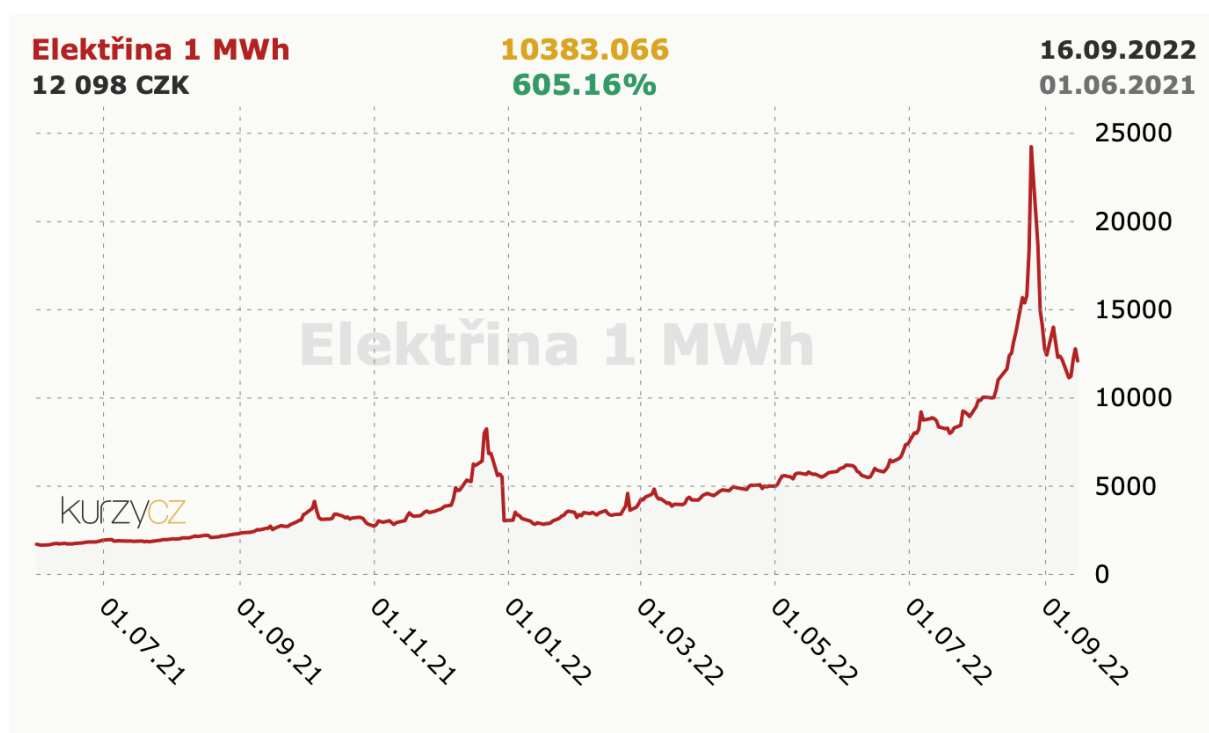
Jen pár dní po volbách do Poslanecké sněmovny, ze kterých vzešla nová vláda, zkrachovala firma Bohemia Energy. Tento den - 13. říjen 2021 - měl být pro novou vládu, která 108 hlasy ovládla Poslaneckou sněmovnu, jasným vzkazem, že faktická i cenová dostupnost energií pro české občany a firmy musí být **vládní prioritou číslo jedna a je i předpokladem zkrocení nevídané inflace.**

Ruská invaze na Ukrajinu - se všemi důsledky – v únoru 2022 mamutí energetický problém dále prohloubila. **Přesto se zdálo, že vláda si závažnost problému neuvědomuje.** Viděli jsme měsíce přešlapování a tápání, vláda Petra Fialy často dlouho očekávaná opatření ohlásila, aby je několik dní poté relativizovala. Stále jsme svědky arogance a přehlíživosti vůči strachu a obavám obyvatelstva z budoucnosti. Někteří politici či odborníci dokonce mluví o ignoraci národního zájmu. Celá situace působí dojmem, že představitelé vlády vůbec nechápou, co se děje a o co se nyní hraje – od existenční nejistoty, nárůstu chudoby, propadu ekonomiky, vzestupu nezaměstnanosti až po decimaci českého průmyslu a dlouhodobou strukturální krizi.

Vlády napříč celou Evropou už rok přijímají celé balíčky na podporu svého obyvatelstva i hospodářství, **tak aby raketový růst energií zvládly a získaly čas na strukturální změny.** Španělská vláda dokonce přijala první opatření již v červnu 2021. Německá vláda kancléře Olafa Scholze, která je ve funkci jen o 14 dní déle než vláda Petra Fialy, doposud přijala tři komplexní balíčky opatření. Zatímco česká vláda nejdříve lidem vysvětlovala, že tu není od toho, aby pomáhala lidem, aby pak v létě odjela na dovolenou a všem vzkázala, ať si nakoupí svetry. Teprve, když se koncem srpna vrátil kabinet z vládních prázdnin a ceny plynu a elektřiny stouply na rekordní sumy, prohlásil premiér, že bude situaci třeba řešit.

II. Vývoj cen energií a dopady na domácnosti

Následující grafy ukazují, jak se od června minulého roku vyvíjely ceny elektřiny i zemního plynu¹:

¹ Zdroj: www.kurzy.cz

Co se týče kvantifikace dopadů energetické krize na typické domácnosti v ČR, problém spočívá v nedostupnosti dat i v těch klíčových politických či ekonomických záležitostech. Nicméně dle šetření Daniela Prokopa **k květnu 2022 narostly průměrné české domácnosti náklady na bydlení (z důvodu inflace a nárůstu cen energií) o cca 2700 Kč měsíčně, samoživitelce o cca 1200 Kč měsíčně a osaměle žijícímu důchodci o 1600 Kč měsíčně.**² Tato data ukazují, o jak závažný problém se jedná a zároveň se měsíc od měsíce vyostřuje a že za poslední čtvrtletí došlo k dalšímu nárůstu těchto dodatečných nákladů o cca čtvrtinu.

III. Co již rok dělají ostatní vlády EU

Tento výčet dosavadních reakcí všech členských zemí EU ukazuje, že ostatní vlády zvyšující se ceny energií nepodcenily, reagovaly mnohem dříve než v prosinci jmenovaná vláda Petra Fialy, a vždy se snažily o komplexní opatření. **Naprostá většina členských zemí EU reagovala již na začátku tohoto roku a použila mix strukturálních, daňových opatření v kombinaci se sociálními dávkami.**

Upozorňuji však, že výčet jednotlivých opatření nemusí být vyčerpávající. Jak zdroj informací posloužily podklady celoevropských think tanků³, vládní nebo parlamentní weby či specializované mediální reporty⁴.

Belgie

- V říjnu 2021 byl rozšířen tzv. sociální energetický tarif (který byl zaveden za Covidu) na cca 500 tisíc domácností (každá pátá belgická domácnost), několikrát prodlouženo, naposledy do konce roku 2022.
- V říjnu 2021 byly zavedeny 80 eurové energošeky pro nejzranitelnější z obyvatel.
- Vláda změnila některé federální daně na spotřební daň, která může být měněna rozhodnutím vlády za účelem kompenzace měnících se cen energií.
- Vláda také zakázala jednostranné změny ve smlouvách s dodavateli energií.
- Od března 2022 byla snížena DPH na elektřinu z 21 na 6%, několikrát prodlouženo, naposledy do konce roku 2022.
- I v roce 2022 každá domácnost obdržela energošek ve výši 100 EUR, nízkopříjmové domácnosti obdržely i další slevy.
- Domácnosti vytápějící topným olejem obdržely příspěvek 200 EUR.
- Dále pak snížení daní na benzín a diesel do konce roku 2022, prodloužení životnosti dvou jaderných elektráren o 10 let, značné navýšení investic do obnovitelných zdrojů energie – zejména větrné a sluneční energetické projekty.
- Dne 15. července 2022 vláda schválila tzv. Plán na zimu obsahující naplnění zásobníků, zajištění maximálních dodávek LNG, maximalizace národní produkce elektřiny, příprava nouzového plánu pro případ nedostatku plynu a využití poskytovatele Fluxys jako dodavatele poslední instance pro případ krachu soukromých operátorů, vláda také uvedla v život plán úspor domácností a průmyslu atd.

² Život k nezaplacení, Český rozhlas a PAQ Research/ Daniel Prokop: <https://data.irozhlas.cz/zivot/extremni-vydaje/>

³ Zejména Bruegel: [National policies to shield consumers from rising energy prices \(bruegel.org\)](https://www.bruegel.org/publications/national-policies-to-shield-consumers-from-rising-energy-prices)

⁴ Zejména Euronews: [Energy bills are soaring in Europe. This is what countries are doing to help you pay them | Euronews](https://www.euronews.com/en/economy/eu-energy-bills)

Bulharsko

- V říjnu 2021 vláda oznámila, že bude kompenzovat firmy s EUR 55 za MWh na dva měsíce, kompenzace byly financovány windfall daní uvalenou na jadernou elektrárnu Kozloduy.
- V prosinci 2021 byl představen nový nástroj kompenzující firmy a to 75% z nárůstu cen elektřiny nad hranici EUR 95 za MWh avšak ne více než 30% skutečné průměrné měsíční ceny. Skutečná cena šla na EUR 219 za MWh, tzn. že 30% strop byl aktivován na 66 EUR za MWh. V lednu 2022 byl strop navýšen na 128 EUR za MWh.
- V prosinci 2021 vláda zmrazila ceny elektřiny a topení do března 2022.
- V červenci 2022 vláda oznámila jako dědictví svého mandátu: 1. nasmlouvaných sedm cargo lodí s LNG a terminály v Řecku a Turecku, 2. nové kompenzace pro firmy ohledně cen elektřiny od července do září 2022 a se stropem 128 EUR; 3. zřízení fondu na opravu a zvýšení energetické účinnosti škol a školek.

Dánsko

- V únoru 2022 vláda zfinalizovala energošeky (tzv. šeky na topení) v hodnotě cca EUR 800 pro cca 400 tisíc nejzranitelnějších domácností.
- V červnu 2022 vláda nastartovala kampaň motivující domácnosti šetřit s plynem a elektrikou.

Estonsko

- Cca 380 tisíc nejzranitelnějších domácností získalo od září 2021 do března 2022 snížené ceny elektřiny.
- Od října 2021 do března 2022 byly sníženy poplatky za používání sítí jak pro firmy tak pro domácnosti.
- V lednu 2022 vláda zastropovala ceny elektřiny na EUR 0,12 za KWh a ceny plynu na EUR 65 za MWh pro domácnosti a nově úplně zrušila poplatky za používání sítí pro firmy. Oboje od ledna do března 2022.

Finsko

- Navýšení slevy na dani za dojíždění z EUR 7 tisíc na EUR 8.400.
- Dále podpora zemědělského sektoru za účelem zajištění dostatečné domácí produkce jídla. Podobný balíček byl připraven také pro sektor logistiky.
- Snížení povinnosti distribuce biopaliv o 7,5 procentních bodů na roky 2022 a 2023.
- Rozsáhlé investice do vodíkových technologií.
- Provedení informační kampaně zacílené na obyvatelstvo, jak šetřit energií.

Francie

- V září 2021 vláda oznámila své plány na jednorázový 100 eurový příspěvek pro 5,8 milionu domácností, které již dostávají energošeky. V říjnu pak bylo opatření rozšířeno na 38 milionu příjemců s čistým příjmem do 2 tisíc EUR měsíčně.
- Dále bylo oznámeno zastropování cen plynu do konce dubna 2022, v říjnu 2021 bylo zastropování prodlouženo do konce roku 2022.
- V prosinci 2021 začala vláda diskutovat změnu výpočtu regulovaných tarifů u hlavního francouzského dodavatele elektřiny EDF. Vláda slíbila u regulovaných

tarifů, které představují 70% všech maloobchodních odběratelů, omezit meziroční nárůst cen na maximálně 4% pro rok 2022.

- Od února 2022 do ledna 2023 vláda také snížila poplatky za odběr elektřiny z 22,50 EUR za MWh na 1 EUR pro domácnosti a 0,5 EUR pro firmy.
- Od dubna do července 2022 budou moci motoristé využít na benzínkách slevu 15 centů za litr a 35 centů za litr na nafty používané loděmi v rybářském průmyslu.
- V březnu 2021 silniční dopravci obdrželi přímý grant ve výši 400 milionů EUR. To odpovídá příspěvku 1 300 EUR pro traktory a 300 EUR pro sanitky.
- V červenci francouzská vláda oznámila veřejnou nabídku na převzetí ve výši 9,7 miliardy EUR s cílem zcela znárodnit Electricité de France získáním zbývajících 16% podílu ve společnosti.
- Dále vláda oznámila plán investovat 50 miliard EUR do roku 2030 za účelem prodloužení životnosti jaderných reaktorů a za dalších 50 miliard EUR postavit šest dalších nových. V červenci také vláda schválila regulační opatření, která mají urychlit výstavbu solárních a větrných elektráren.

Holandsko

- V březnu 2022 vláda prosadila zvýšení energetického příspěvku (energietoelag) z 200 EUR na 800 EUR pro vybrané domácnosti, které jsou na úrovni sociální podpory.
- Dále vláda od 1. dubna 2022 prosadila snížení DPH na energie z 21 na 9% a spotřební daň na benzín a diesel, opatření platí do konce roku 2022. Celkové náklady činí 2,8 miliardy EUR.

Chorvatsko

- V únoru 2021 byly zavedeny energošečky pro cca 90 tisíc nejzranitelnějších domácností.
- Dále pak permanentní snížení DPH pro plyn a topení z 25% na 13% a zároveň přechodně od dubna 2022 do března 2023 přechodné snížení sazby na plyn na 5%.
- V červenci vláda přijala Zásady pro šetření energií, které dovolují vytápění místností na max 21 stupňů, chlazení na max 25 stupňů, rozsáhlé využití LED světel, veřejné dopravy a levnější elektrické tarify.

Irsko

- V říjnu minulého roku vláda zavedla 30% slevu na dani pro výdaje na topení a elektřinu.
- Dále vláda prosadila schéma, které podporuje energetický upgrade domů a veřejných budov, přičemž polovina tohoto fondu je určena pro nízkopříjmové domácnosti.
- V prosinci vláda schválila jednorázový příspěvek 100 EUR pro všechny spotřebitele elektřiny, což se týkalo 2,1 milionu lidí. V březnu 2022 byl tento příspěvek navýšen na 200 EUR a zopakován.

Itálie

- Vláda snížila od října 2021 DPH na zemní plyn na 5%, DPH na faktury na energie je 10% a 22% dle spotřeby.
- Vláda také zavedla „sociální bonus“ pro rodiny v ekonomických potížích nebo pro osoby se zdravotním postižením v hodnotě 450 milionů EUR.

- Pro přibližně 6 milionů malých podniků (s uživateli nízkého napětí do 16,5 kW) a přibližně 29 milionů domácích zákazníků vláda zrušila obecné systémové poplatky za energie.
- V březnu 2022 vláda rozšířila sociální bonus na 5,2 milionu domácností, dále redukovala cenu benzínu o 25 centů na litr, zavedla možnost splácení faktur na energie pro domácnosti na splátky. Dále byla snížena DPH na faktury na plyn na 5%, systémové poplatky sníženy na nulu. Vláda také poskytla energeticky náročným odvětvím a firmám daňové úlevy a zavedla podporu výstavby obnovitelných zdrojů energie. Nařídila také, že klimatizace musí zůstat v létě nad 25 stupňů celsia.
- V květnu premiér představil další pomocný balíček obsahující jednorázový 200 EUR bonus pro 28 milionů pracujících a důchodců s příjmem pod 35 tisíc EUR ročně. Dále pak 200 milionů EUR fond pro firmy, které obchodovali s Ruskem, Ukrajinou a Běloruskem a celou řadou dalších daňových úlev pro firmy.
- V červenci pak vláda představila zákon s názvem „aiuti bis“, kde prodlužuje snížení DPH na 5%, zrušení poplatku na palivo a faktury za energie. Do 31. října 2022 je také pozastavena možnost dodavatelů jednostranně měnit smlouvy o poskytování energií. Návrh pak obsahuje celou řadu dotací pro jednotlivé hospodářské sektory stejně jako rozšíření 200 EUR voucheru na více lidí.

Kypr

- V září 2021 vláda oznámila 10% slevu na faktury za elektřinu pro všechny domácnosti od listopadu 2021 do února 2022.
- V listopadu 2021 vláda schválila snížení DPH z 19% na 5% na faktury za elektřinu pro zranitelné skupiny a to na šest měsíců.
- Vláda také rozšířila výplatu dávek na bydlení na větší počet příjemců.
- V červenci 2021 přislíbila, bude absorbovat 25% očekávaného růstu podzimních účtů za energie. Zranitelní spotřebitelé mají být chráněni zcela před nadcházejícími dodatečnými náklady. Ostatní spotřebitelé dostanou dotaci mezi 50 a 80 procenty spotřeby, která má povzbudit uživatele k úspoře energie. Nová opatření se mají vztahovat na téměř půl milionu domácností a 111 500 podniků.

Litva

- Vláda v říjnu 2021 oznámila, že pozastaví finální fázi liberalizace energetického trhu kvůli možným výkyvům způsobeným narůstajícími cenami energií. Parlament také schválil novou legislativu umožňující cca 110 tisícům nejzranitelnějším (senioři, lidé pracující za minimální mzdu apod.) žádat o dávky, které mají zmírnit negativní dopady energií.
- Vláda také nastartovala v dubnu 2022 programy ve výši cca 1,12 miliardy EUR pomáhající postiženým hospodářským sektorům stejně jako investice do modernizace veřejné infrastruktury a její energetické účinnosti resp. nezávislosti.

Lotyšsko

- Od listopadu 2021 do konce roku 2022 dostává 150 tisíc nejvíce zranitelných domácností včetně seniorů a zdravotně postižených poukaz na cca 20 EUR měsíčně na lepší zvládání vysokých cen energií. Rodiny s dětmi dostávají EUR 50 na dítě.
- Vláda také snížila různé poplatky, které se promítají do cen energií.
- Vláda také zakázala export energetických produktů ze země.

Lucembursko

- K 1. lednu 2022 vláda navýšila dávky na bydlení o cca 200 EUR tak aby lépe chránila zranitelné domácnosti před navyšujícími se cenami energií.
- V únoru 2022 vláda schválila pomocný balíček, který obsahuje jednorázový bonus ve výši max. EUR 400 pro nízkopříjmové domácnosti, který je zaměřen na domácnosti, které již pobírají dávky na bydlení a na domácnosti, jejichž příjem je vyšší do 25% nad příjmem domácnosti, které pobírají dávky na bydlení. Dále byly ceny elektřiny stabilizovány zvýšením příspěvku státu do kompenzačního mechanismu pro obnovitelnou energii. Také náklady na distribuci plynu byly dočasně převzaty státem. Takto vzniklé snížení nákladů na energie vláda odhadla na 500 EUR na domácnost. Dále vláda investovala do celé řady opatření za účelem zvýšení energetické účinnosti, další podpory obnovitelných zdrojů apod.
- V březnu byly představena další kroky podpory hospodářství: garanční schéma ve výši EUR 500 milionů pomáhající firmám, které postihla válka na Ukrajině. Dále pak dotace pokrývající ze 30 až 70% vyšší náklady na energie, zejména pro tzv. energeticky náročná odvětví. Energeticky náročná společnost byla klasifikována jako taková společnost, která nakupuje energie alespoň ve výši 3 % svého obrátu. Dále pak program obsahuje další režim podpory na kompenzaci dodatečných nákladů na systém obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů (ETS) na období 2021–2030. Dále pak vláda snížila o 7,5 centu na litr ceny benzínu a dieselu stejně jako topného oleje a to do konce roku 2022. A v neposlední řadě bylo schváleno dočasné zmrazení nájmu s platností do konce roku 2022 stejně jaké vyšší dávky pro početné rodiny nebo dotační systém na renovaci prvního domu na domácnost za účelem posílení energetické účinnosti.

Maďarsko

- Maďarsko se již v roce 2021 dohodlo s Ruskem na dlouhodobých stabilních dodávkách zemního plynu, v posledním roce byly tyto smlouvy ještě upravovány.
- V Maďarsku jsou ceny energií pro domácnosti regulovány pod hranicí nákladů a v listopadu 2021 vláda oznámila, že také stanoví cenový strop ve výši EUR 1,3 na litr na diesel a benzín.
- V červenci 2022 vláda vyhlásila stav nouze a přijala sedmibodový plán pro energetickou bezpečnost, který zahrnuje úmysl zvýšit domácí produkci zemního plynu či lignitu, zákaz exportu energetických zdrojů jako např. dřeva, prodloužení životnosti jaderné elektrárny Paks nebo také znovuvvedení v provoz lignitové elektrárny Matra.
- V srpnu vláda zrušila zastropování cen pro plyn a elektřinu pro domácnosti s nadprůměrnou spotřebou.

Malta

- Vláda zplnomocnila společnost Enemalta, státem ze 67% vlastněného energetického poskytovatele, aby zmrazil ceny energií na úrovni roku 2014. Aby to fungovalo, stát této firmě kompenzuje ztráty. V roce 2021 na zmrazení cen alokovala 200 milionů EUR a na tento rok stejnou sumu.

Německo

- Od 1. ledna 2022 byl snížen poplatek na cenu elektřiny na polovinu, což sebou nese roční náklady 3,3 miliardy EUR a bude to financováno z federálního rozpočtu a emisních povolenek.
- Na začátku ledna 2022 německá ministryně pro životní prostředí a ochranu spotřebitele prohlásila, že tvrdě půjde po všech, kteří se pokusí parazitovat na rostoucích cenách energií, její ochranu budou mít zejména ti spotřebitelé, kterým končí fixace cen ve smlouvách.
- V únoru 2022 byl schválen první vládní pomocný balíček, který obsahoval zvýšení příspěvku na dojíždění, což je 135 EUR suma pro studenty a zranitelné občany, dále redukce daně z příjmu, navýšení přídatku na dítě o 20 EUR měsíčně a pak také antiinflační příspěvek 100 EUR pro nezaměstnané.
- V březnu vláda schválila druhý pomocný balíček, který obsahuje snížení ceny pohonných hmot na tři měsíce (30 centů pro benzín a 14 centů pro diesel), dále pak 300 EUR sleva na dani pro každého daňového poplatníka, 100 EUR příspěvek na dítě a zavedení 9 EUR jízdenky na vlaky. Balíček také obsahuje dotační program podporující náhradu plynových boilerů za tepelná čerpadla, zvýšení standardu energetické efektivity pro nové budovy do roku 2023, zavádí povinnost, že nově instalovaná topení musí být do roku 2024 ze 65% z obnovitelných zdrojů a také podpora zvýšení produkce bioplynu. Celkové náklady tohoto balíčku mají být 30 miliard EUR.
- V dubnu 2022 bylo schváleno kompletní zrušení poplatku za elektřinu, což by ročně průměrné rodině mělo ulevit 300 EUR ve srovnání s rokem 2021.
- V červnu vláda nastartovala nový program, který více staví energetickou soběstačnost na uhelných elektrárnách nahrazujících plynové elektrárny, nastartování návrhu nového modelu aukce plynu, který by měl povzbudit spotřebitele průmyslového plynu k úspoře plynu, dále zavádí úvěrové linky pro společnosti skladující plyn a obnovuje podporu energeticky a obchodně náročných společností, které jsou obzvláště postiženy nárůstem cen zemního plynu a elektřiny (s úzce definovanou dotací nákladů bez povinnosti splácet).
- V dubnu vláda zajistila opatrovnictví Gazprom Germania a v červenci vláda zachránila balíkem 17 miliard EUR společnost Uniper.
- V září vláda schválila třetí pomocný balíček, který mimo jiné obsahuje snížení DPH na plyn z 19 na 7 % až do března 2024. Dále zastropování cen elektřiny pro základní potřebu. Již schválená sleva na dani 300 EUR má být nově i pro důchodce a také studenti a žáci obdrží nově 200 EUR. Vláda také upravila dávky na bydlení, rozšířila okruh možných příjemců a umožnila ve výpočtu zohlednit náklady na topení.

Polsko

- V listopadu 2021 vláda oznámila pomocný balík obsahující daňové úlevy a příspěvky pro pětinu nejzranitelnějších domácností (navýšení a rozšíření sociálních dávek na bydlení).
- V lednu 2022 představil premiér druhý tzv. anti-inflační štít, kdy dochází ke snížení DPH na jídlo, plyn a hnojiva na 0%, dále na benzín a diesel na 8% a ke snížení DPH na topení na 5%.
- Dále byla rozšířena dávka pro domácnosti, které bojují s vysokými fakturami na bydlení na maximální výši EUR 106 na osobu a na rok. První splátka byla vyplacena v březnu 2022, druhá je naplánována na prosinec 2022 a má pokrýt 7 milionů domácností s celkovými náklady EUR 870 milionů.

- Vláda dále nastartovala program s názvem „MyHEAT“ s rozpočtem 130 milionů, který poskytuje domácnostem dotace na nákup a instalaci tepelných čerpadel v domech. Tyto dotace pokrývají 30-45% nákladů v maximální výši EUR 4500.

Portugalsko

- V říjnu 2021 oznámil portugalský národní regulátor – v souladu s plány vlády - svůj návrh na snížení elektrických tarifů na rok 2022, a to o 50% pro domácnosti a o 94% pro hospodářství. Celkově má v roce 2022 dojít ke snížení těchto regulovaných tarifů o 3,4% v poměru s průměrným tarifem za rok 2021.
- V březnu 2022 vláda rozhodla prodloužit refundační mechanismu pro DPH stejně jako rozhodla o navýšení tzv. Autovaucheru z 5 EUR na 20 EUR na příjemce.
- V březnu 2022 Portugalsko jako tzv. energetický ostrov obdrželo od Evropské komise povolení aplikovat opatření ke snížení cen energie.
- Ekonomicky zranitelní spotřebitelé mají v Portugalsku nárok na tzv. sociální tarif jak na elektřinu tak na zemní plyn, který obnáší slevu cca 34% bez ohledu na to, zda jsou v regulovaném či liberalizovaném poskytovatelském prostředí. Sociálně slabší mají také nárok na dvě ze tří poplatků, které jsou zahrnuty do faktur na elektřinu. Sociální tarif čerpá dle odhadů cca 762 tisíc lidí.
- V dubnu 2022 vláda představila novou dotaci na nákup plynových lahví ve výši 10 EUR na měsíc.
- V dubnu 2022 schválila také Evropská komise zastropování cen zemního plynu pro Portugalsko a Španělsko (s ohledem na jejich status energetických ostrovů) na částce EUR 50 za MWh.
- V červnu 2022 Evropská komise schválila dotace ve výši EUR 2,1 miliardy za účelem snížení velkoobchodních cen elektřiny a to do května 2023. Během prvních šest měsíců tohoto zastropování se bude cena pohybovat na 40 EUR za MWh, od sedmého měsíce se bude zastropování každý měsíc navyšovat o 5 EUR s výslednou cenou EUR 70 za MWh.
- V červnu 2022 byl schválen mimořádný příspěvek pro rodiny ve výši EUR 60 s nárokem pro všechny rodiny, které čerpají sociální tarif, výplata proběhla v červenci a srpnu 2022.

Rakousko

- V lednu 2022 vláda schválila 150 EUR energošeky na domácnost, pro potřebné dvojnásobná částka.
- Povinný poplatek za obnovitelné zdroje byl pro rok 2022 pozastaven, jedná se o cca 60-100 EUR přilepšení na domácnost.
- V červnu 2022 vláda schválila příspěvky ve výši 300 EUR pro nízkopříjmové skupiny obyvatel a dále také daňové zvýhodnění pro energeticky náročné firmy.
- Došlo také ke zvýšení klimatického bonusu na 500 EUR pro dospělé a 250 EUR pro děti.
- Od září 2022 schválila vláda na 12 měsíců zastropování cen elektřiny na 0,11 EUR na KWh; strop bude pokrývat 80% průměrné spotřeby domácnosti tak aby spotřebitelé byli motivováni k úsporám.

Rumunsko

- V říjnu 2021 vláda oznámila kompenzace na elektřinu i plyn a mají se týkat 6 milionu rumunských rodin, tj. 85% rumunského obyvatelstva. Dále vládní podporu kvůli explodujícím cenám energií mají obdržet nemocnice, školy

a školky, neziskovky a také poskytovatelé veřejných služeb. Platit toto má do března 2022.

- V lednu 2022 vláda oznámila nové ochranné schéma pro domácnosti se spotřebou do 300 kWh včetně redukce DPH na energie na 5% .
- V březnu 2022 rumunská vláda uvalila roční strop na ceny elektřiny a zemního plynu. Domácnosti, které nekonzumují více než 100 kWh za měsíc budou platit 14 centů za kilowatt a když jejich spotřeba přesáhne 300 kWh, budou jim účtovány 16 centů za kilowatt. Firmy mají platit 20 centů za kilowatt. Co se týče zemního plynu, ceny mají být pro domácí zákazníky maximální 6 centů, pro firmy maximálně 7 centů za kilowatt. Celkové náklady byly odhadnuty na 2,9 miliardy EUR ročně.
- V dubnu 2022 vláda oznámila další fázi podpory a to cestou různých dotací a příspěvků pro nejzranitelnější skupiny obyvatelstva a také klíčové sektory ekonomiky. Polovina finančních prostředků má být hrazena z EU prostředků. Balíček obsahuje pomoc malým firmám, různé dotace za účelem přilákání investic do energetické účinnosti, podporu rumunského zemědělství zejména formou dotací na palivo. Dále pak 4,7 milionu rumunských důchodců a ostatních nízkopříjmových obyvatel obdrží poukaz na základní jídlo ve výši 50 EUR a to opakovaně každý druhý měsíc.

Řecko

- V září 2021 vláda oznámila dotace na faktury za elektřinu pro většinu řeckých domácností a malé firmy. Postupně dotace navýšila na EUR 42 pro prvních 300 kWh a EUR 65 za MWh pro malé firmy. Pro domácnosti, které mají nárok na sociální tarif CTO činí dotace EUR 180 za MWh, což pokrývá 90% nárůstu cen.
- V lednu 2022 začala vláda dotovat i zemní plyn a to EUR 20 za MWh pro domácnosti a EUR 30 za MWh pro firmy.
- Dále vláda zřídila speciální fond pro výstavbu fotovoltaických stanic pro obce, které mají přednostně elektřinou zásobovat nejzranitelnější domácnosti.
- V dubnu vláda představila jednorázový příspěvek pro nízkopříjmové důchodce v hodnotě 200 EUR.
- V květnu vláda představila pomocný balíček, který má ulevit domácnost i firmám a má zastropovat velkoobchodní ceny elektřiny a také refundovat až 60% toho, co si spotřebitelé připlatili za elektřinu v období od prosince 2021 do května 2022 (tedy zpětně). Týká se to však jen domácností s ročním příjmem do 45 tisíc EUR.

Slovensko

- Slovenská vláda zvolila radikálnější přístup. V únoru oznámila, že se dohodla se zástupci Slovenských elektráren na tom, že poskytnou domácnostem následující tři roky regulovanou cenu elektřiny za stejné ceny, jaké jsou nyní, tedy 61,21 EUR (zhruba 1490 Kč) za MWh. Slovenské elektrárny jsou jediným výrobcem elektřiny na Slovensku. Stát navíc už nyní reguluje ceny za přenos a distribuci. Proto se nezmění koncová cena elektřiny, pokud se nezmění tyto poplatky.

Slovinsko

- V lednu 2022 vláda rozhodla o jednorázovém energetickém příspěvku pro nízkopříjmové občany, který obdrží zhruba 621 tisíc lidí. Příspěvek činí 150 EUR a pro početnější rodiny 200 EUR.

- Od února 2022 do konce dubna 2022 domácnosti byly vyňaty z povinnosti platit různé poplatky doprovázející faktury za elektřinu.
- Vláda také realizovala podpůrný program pro nejvíce zasažené firmy ve výši 70 milionů EUR, zaměřen byl zejména na podporu zemědělství.

Španělsko

- Již v červnu 2021 vláda snížila DPH pro zákazníky s nižší spotřebou než 10 kW z 21 na 10% u faktur na energie.
- V září 2021 Španělsko schválilo nový královský výnos, který zavádí dočasný odpočet tržních příjmů pro elektrárny bez emisí CO₂ s cílem snížit účty zákazníků. Tento údaj se vypočítá jako podíl přebytku cen zemního plynu nad základní cenou plynu stanovenou na 20 EUR/MWh a celková výše tohoto odpočtu, která byla původně plánována, činila přibližně 2,6 miliardy EUR.
- Dalšími opatřeními obsaženými v tomto královském vládním nařízení jsou zavedení nového typu aukce dlouhodobého nákupu energie, která se bude konat spolu s aukcemi velkoobchodního trhu. Dále se snížila sazba spotřební daně z elektřiny z 5,11 % na 0,5 %, pozastavení daně z výroby (odpovídající 7 %) se prodloužilo do konce roku.
- Kromě toho královský výnos zavádí strop pro přezkum cen plynu pro regulovaný tarif zemního plynu, známý jako "tarif poslední instance" (TUR) pro zákazníky, kteří mají roční spotřebu nižší než 50 MWh a nejsou na liberalizovaném trhu. Královský výnos navíc zvyšuje z 1,1 eur na 2 miliardy eur výši příjmů z dražeb povolenek na emise CO₂ na financování odvodů na účtu za elektřinu.
- V říjnu byl přijat nový královský dekret, který zvyšuje sociální bonus pro zranitelné spotřebitele ze současných 25 % na 60 % a ze 40 % na 70 % v případě vážně zranitelných osob.
- Rozpočet na tepelný sociální bonus se navíc v roce 2021 zdvojnásobí a zvýší se v průměru až na 90 EUR (35 v nejteplejších oblastech a 124 v nejchladnějších), aby se zranitelným rodinám pomohlo čelit eskalaci elektřiny a plynu. Tento poslední královský dekret také zavádí některé výjimky z uplatňování dočasného snížení tržních příjmů pro elektrárny bez emisí CO₂.
- V dubnu 2022 schválila také Evropská komise zastropování cen zemního plynu pro Španělsko a Portugalsko (s ohledem na jejich status energetických ostrovů) na částce EUR 50 za MWh.
- V březnu 2022 vláda schválila další opatření ke zmírnění rostoucích cen energií ve formě "Národního plánu reakce na následky války na Ukrajině". To zahrnuje dalších 6 miliard EUR v přímé pomoci a slevách v kombinaci s 10 miliardami EUR v úvěrech s přímou podporou podnikání v různých odvětvích (doprava, potravinářství a energeticky náročná odvětví).
- Vláda také prosadila zákaz zvyšování účtů za plyn o více než 5 % za čtvrtletí pro spotřebitele, kteří uzavřeli smlouvu o tarifu poslední instance.
- Od dubna 2022 bylo všem typům řidičů (soukromým i obchodním) do konce června na čerpacích stanicích propláceno 20 centů za litr benzínu a nafty. Vláda bude financovat 15 centů slevy, zatímco ropné společnosti pokryjí 5 centů.
- V červnu 2022 Evropská komise schválila dotace ve výši EUR 6,3 miliardy za účelem snížení velkoobchodních cen elektřiny a to do května 2023. Během prvních šest měsíců tohoto zastropování se bude cena pohybovat na 40 EUR za MWh, od sedmého měsíce se bude zastropování každý měsíc navyšovat o 5 EUR s výslednou cenou EUR 70 za MWh.

- V červenci vláda předložila energeticky úsporný dekret, který mimo jiné nutí obchody, obchodní domy, kina, hotely nebo veřejné budovy omezit používání klimatizace na 27 stupňů v létě a vytápění na 19 stupňů v zimě a ponechat dveře zavřené. Kromě toho bude muset být od 22 hodin vypnuto osvětlení výloh a zvýší se frekvence kontrol kotlů, aby se zjistila případná neefektivita. V neposlední řadě vyhláška zavádí opatření na podporu elektrifikace a zelené energie, jako je podpora skladování, nové aukce obnovitelných zdrojů nebo omezení překážek vlastní spotřeby.

Švédsko

- V lednu 2022 vláda oznámila, že ty domácnosti, které spotřebují více než 2 000 kWh měsíčně (1,8 milionu domácností), obdrží za prosinec, leden a únor kompenzaci ve výši 195 EUR měsíčně.
- V březnu vláda představila nový balíček opatření k řešení rostoucích cen paliv a elektřiny v důsledku invaze na Ukrajinu. Daň z motorové nafty a benzinu se od června do října 2022 dočasně snižuje na nejnižší úroveň povolenou předpisy EU (o 0,17 centů za litr). Celkové náklady na toto opatření se odhadují na 360 milionů EUR.
- Dále pak byla schválena Kompenzační platba ve výši 96 až 144 EUR pro soukromé osoby, které vlastní auto. Celkové náklady na toto opatření se odhadují na 380 milionů EUR.
- Další finanční prostředky budou rozděleny na nákup elektrických vozidel (na finanční podporu ve výši 6 700 EUR). Odhadované dodatečné náklady činí 370 milionů EUR.
- Od července do prosince 2022 se také dočasně zvýšil příspěvek na bydlení pro rodiny s dětmi. Příplatek na dítě bude odpovídat 25 procentům předběžného příspěvku na bydlení a bude činit maximálně 128 EUR měsíčně. Celkové náklady se odhadují na 48 milionů EUR.

IV. Pozdě, málo a špatně – několik doporučení vládě

V návaznosti na výše uvedené si dovoluujeme vyvodit ohledně počínání vlády Petra Fialy následující doporučení:

1. Co se týče reakce na energetickou krizi, tak vláda **zaspala o minimálně šest měsíců**. Naprostá většina vlád konala a byla nejaktivnější ohledně zmírnění dopadů energií v prvním kvartále roku 2022. Vzhledem k jmenování vlády těsně před Vánocemi 2021 lze konání nejlépe srovnat s novou německou vládou kancléře Scholze, která za inkriminované období prosadila tři podpůrné a svým rozsahem komplexní vládní balíčky. **Německá reakce obsahuje mix strukturálních i daňových opatření stejně jako sociální dávky.** Rychlost a včasnost implementace jednotlivých kroků je v tomto zásadní nejen z hlediska finanční situace firem a domácností, ale také proto, aby lidé a firmy věděli, na co se mají připravit a nešířila se tak nejistota či chybná očekávání. **Zastropování cen energií v hospodářské politice má sloužit k získání času na opravu strukturálního defektu.**
2. Vláda toho ve srovnání s ostatními zeměmi EU udělala ohledně zmírnění negativního dopadu cen energií **velmi málo**. Jak vyplývá z přehledu, tak většina členských zemí EU přistoupila ke kombinaci kroků systémových a administrativně

nenáročných. To není český případ. U většiny zemí EU se jednalo o kombinaci **snížení cen energií** (zastropováním, snížením daní), **mimořádné finanční transfery širšímu obyvatelstvu bez velkého dokládání a testování příjmu a rozšíření existující sociální záchranné sítě pro cca pětinu nejzranitelnějších**. Klíčová jsou však **strukturální opatření** mířící na změnu energetického mixu a energetickou účinnost.

3. Vláda Petra Fialy téměř půl roku **spoléhala na dávky na bydlení jako hlavní nástroj boje proti energetické krizi**. Což je mylná a neúčinná politika. Výsledkem jsou zhroucená pracoviště Úřadu práce ČR a rekordní nedůvěra ve vládu. Podle thinktanků PAQ Research a Idea⁵ má „na příspěvek má dnes nárok přibližně 16 % domácností, ale využívá ho jen okolo 4 %. To znamená, že okolo půl milionu domácností nárok má, ale nevyužívá ho – z řady důvodů. Zejména proto, že příspěvek je kvůli stropování příliš nízký, chybně se domnívají, že nesplňují kritéria, dosud ho nepotřebovali, neví o příspěvku nebo jak o něj žádat, a v neposlední řadě nechťejí podstupovat administrativu s ním spojenou. V neposlední řadě jsou dávky na bydlení stigmatizované a to díky politickému boji napříč politickým spektrem proti „zneužívání sociálních dávek“ v posledních 30 letech.

Řešením je proto zjednodušení systému a **tak jak ČMKOS dlouhodobě upozorňuje valorizace ostatních dávek**, které nejsou vnímány širokým obyvatelstvem jako ponížení či selhání a využívá je i střední třída. **Přesto mají být sociální dávky pouze jedním ze čtyř pilířů reakce vlády. ČMKOS dlouhodobě navrhuje valorizovat tyto sociální pojistné i nepojistné dávky:**

Dávky nemocenského pojištění	Problém je v nízké úrovni nemocenských dávek	Zvýšení procentuální výměry z 60 % např. na 80 % , a to zejména u nemocenského, ale i ošetřovného a dlouhodobého ošetřovného
Rodičovský příspěvek	Současná výše nereflektuje inflaci resp. zdražování cen energií, plynu atd.	Zvýšit o 15%, aby neklesala jeho reálná výše
Příspěvek na péči ve všech 4 stupních	Současná výše nereflektuje inflaci resp. zdražování cen energií, plynu atd.	Zvýšit o 15%, aby neklesala jeho reálná výše
Přídavek na dítě	Samotná výše nereflektuje zvýšené náklady na zajištění potřeb dítěte	Zvýšit o 15%, aby neklesala jeho reálná výše, zjednodušit a více zesrozumitelnit
Příspěvek na mobilitu pro OZP	Zvyšující se náklady na dopravu	Zvýšit na 1 000Kč /měsíc

⁵ Dopady zdražení energií a reforma příspěvku na bydlení, PAQ Research, IDEA s podporou Akademie věd: <https://idea.cerge-ei.cz/zpravy/dopady-zdrazeni-energiu-a-reforma-prispevku-na-bydleni>

4. ČMKOS vnímá **zastropování cen zemního plynu a elektřiny jako krok správným směrem**, který však přišel pozdě a je špatně nastavený. **Je to obrovský výdaj pro státní rozpočet, který strukturálně nic neřeší.** Proto doporučujeme vládě doplnit alespoň následující:
- a) ČMKOS již od ledna 2022 po vládě požaduje využít Zákon o cenách a okamžitě nastavit maximální a minimální regulované cenové hladiny energií. **Tak aby došlo k zastropování marží dodavatelů. Tento krok se jeví jako žádoucí i ve smyslu ochrany státního rozpočtu, tak aby nedocházelo k dalšímu zbytečnému strukturálnímu zadlužování v důsledku vysokých marží u cen energií. Protože podle současného návrhu vlády bude obrovský zisk dodavatelů kompenzován ze státního rozpočtu.**
 - b) Vládou stanovený strop je v meziročním srovnání stále velmi vysoký, pro velkou část firem i domácností zatěžující. Měl by být přehodnocen a dále ještě snížen.
 - c) Podobná opatření jsou ve všech zemích EU namířena na úspory energií, tzn. že zastropování cen se poskytuje pouze na průměrnou spotřebu domácnosti, tzn. nadprůměrná spotřeba je pak velmi drahá a za „tržní“ ceny. Dochází tak k motivaci k úsporám. Doporučujeme přepracovat.
5. ČMKOS postrádá **komplexní plán vlády investic do energetické modernizace a diverzifikace** jak domácností, tak firem ale i státních institucí. Česká republika potřebuje strukturální změnu jako reakci na současnou energetickou krizi. Jako zdroj financování se k tomuto nabízí všechny existující EU zdroje.
6. Vláda neustálým **komunikačním zmatkem** podlamuje důvěru obyvatelstva a zvyšuje nejistotu, například ještě před 14 dny premiér Fiala striktně vylučoval zastropování cen energií. Podobné zmatky doprovázely vládní příspěvek 5 tisíc Kč pro rodiny s dětmi na jaře tohoto roku nebo přípravu úsporného energetického tarifu. Doporučujeme vládě své kroky důkladně zvažovat, koordinovat a zejména srozumitelněji komunikovat.
7. **Vláda by měla více pracovat a rozhodovat se na základě dat.** To je základní předpoklad efektivního fungování státu. Zároveň by tato data měla vláda sdílet s veřejností – se sociálními partnery, akademickým a neziskovým sektorem. Tedy průběžně zveřejňovat. Týká se to zejména rezortů MPSV, MPO a Ministerstva financí. Inspirací v tomto by měl být postup předchozí vlády během Covidové pandemie, kdy byly veškeré informace a dostupná data zveřejňována na webech příslušných rezortů.